

meente en het college, dat haar bestuurde, principieel onderscheiden waren. Vandaar dat steeds en allerwegen het woord Kerkeraad van meet af in zwang kwam, steeds gelden bleef, en nooit aan wijziging onderhevig werd. Men sprak nimmer van een gemeentelijke vergadering. Het recht dat vastgesteld werd om de wederzijdsche verhoudingen op vasten voet te regelen, heette nimmer Gemeenteraad, maar steeds en overal Kerkrecht. Een Synode was nimmer een Gemeentelijke, maar gold steeds als een Kerkelijke vergadering. Het Kerkbestuur heette nimmer Gemeentebestuur. Als men van de verzameling der geloovigen in andere landen gewaagde, sprak niemand van de Engelsche, de Schotsche of de Fransche Gemeente, maar onvoorwaardelijk van de Engelsche, Schotsche of Fransche Kerk. De wetten die werden ingevoerd, vormden saam niet een Gemeenteraad, maar een Kerkrecht. Feitelijk heeft dan ook over het gebruik van de uitdrukking nimmer principieel verschil bestaan, en ten deele blijft het nog altoos onbegrijpelijk, hoe 't kerkelijk ooit niet goedgekeurd, maar dan toch als feit aanvaard is, dat de Staten-overzitters, die op Kerkelijke last hun vertaling in gereedheid brachten, stelselmatig, en tot in het uiterste toe, de uitdrukking van Kerk gemeeden en uitgeworpen hebben, en eeniglijk en uitsluitend het woord „gemeente“ of „vergadering“ er voor in de plaats stelden.

Dr. A. K.

„Wederom alles tot één te vergaderen.“

Om in de beoefening van de volheid der tijden wederom alles tot één te vergaderen in Christus, beide dat in den hemel is, en dat op de aarde is.

Efeze 1: 10.

Waar in geheel de Schepping van meet af, en altoos, ten volle beantwoord aan Gods heilige bedoeling, dan zou, eeuwig uit, in alle schepsel, in hemel en op aarde, de gelukkigste harmonie vermeld zijn gebleven.

Nu het anders toeging, en eerst in de Engelenwereld, daarboven, en straks daarna in de menschenwereld hier beneden, de afval van God doorging, zodat Satan scheen te triomfeeren, heeft het Gode behaagd, zijn oorspronkelijk plan met zijn schepping toch door te zetten, en heeft Hij in den Christus den Redder en Zaligmaker besteld, die 't ten slotte alles weder aan Gods heilig beziel zou doen beaantwoorden.

Eeuwen zouden verlopen, eer de ure daarvoor intrad, maar eens zou toch in Bethlehem de volheid der tijden dagen, en trad die bedoeling eenmaal in, dan zou de reddende uitkomst zijn, dat de Almachtige in Christus alles weder tot één vergaderde, beide dat in den hemel en dat op de aarde is. Er zou dan ten slotte geen afval meer onder de Engelen zijn, de reeds gestorvene geloovigen zouden in het Vaderhuis de Volledigheid afdachten, en door Jezus wederkomst zou de nieuwe aarde onder den nieuwen hemel worden ingeluid en ingewijd, en zou zoo in 't eind de eeuwige gelukzaligheid ingaan.

Gelijk het nu in den hemel en op aarde lag, was het alles verdeeld en gescheiden, maar dan zou ten slotte de ure intreden, die de heerlijke eenheid van geheel Gods Schepping, in zalige harmonie, zou doen uitkomen.

Uiteraard kon eerst in de Volledigheid de volle verwerkelijkheid hiervan intreden, maar inzetten zou de rijke harmonie toch reeds met de komst van den Christus tot deze aarde. De uitverkorenen waren dan nog wel gedeeld. De vroeger ontalpenen zouden vooralsnog hun woonsteden in het Vaderhuis hebben, de vooralsnog niet gestorvenen zouden nog op deze aarde verwijlen, en zij die eerst later stonden geboren te worden, zouden nog schuilen in hun voorgelicht, maar Bethlehem en Golgotha zouden dan toch reeds bij aanvang de heerlijke vrucht dragen, dat in deze volheid der tijden, waarin de Christus geboren werd, en stierf, en opstond, en opvoer ten hemel, al tot één zouden vergaderd worden de uitverkorenen, die nog in 't Vaderhuis toedien, en de uitverkorenen die nog op aarde verwijlden, zodat, gelijk de Apostel naar de Kerk van Efeze schrijft, in Christus weer alle gezaligden bijeen zouden vergaderd zijn, zoowel zij die reeds ten hemel waren ingegaan, als diegenen die nog op aarde voortdienen. En dit nu wordt in vs. 10 van het eerste Kapittel aldus door hem uitgedrukt, dat het Gods welbehagen was, „om in de beoefening van de volheid der tijden wederom alles tot één te vergaderen, beide dat in den hemel en dat op de aarde is.“

Dat hierbij ook op de Engelen kon gedoeld zijn, zij hierbij in het midden gelaten. Waarschijnlijk is 't niet. Van de gevallen Engelen wordt toch niet in de Schrift vermeld, dat ze door den Middelaar van 't verderf verlost zijn en vergifenis van schuld zouden bekomen. De val die in 't Engelenrijk uitbrak, is een volstrekt afval geweest. De gevallen engel is op 't zelfde oogenblik dat hij van God afviel, een duivel of demon geworden. En al getuigt de Schrift ons herhaaldelijk, dat de Christus ook hoofd der heilig gebleven engelen is, nooit en nimmer wordt ook maar 't minste uitdrukking gegeven, dat een engel, die afviel van zijn God, straks met zijn Schepper weer zou kunnen verzoend worden. Al mocht 't derhalve zijn, dat de apostel in dat 10e vers, met te spreken van wat zijn den hemel is, niet enkel het oog had op de verkorenen in het Vaderhuis, doch evenzoo op de Cherubs en Serafims, toch treden deze hier niet op den voorgrond, en richt zich de uitdrukking „die in den hemel zijn“, rechtstreeks en allereerst op de verkorenen in het Vaderhuis, juist zoals de nevenuitdrukking: „dat op de aarde is“, niet anders doelen kan dan op de geloovigen hier beneden die door den Gefealde van Bethlehem en Golgotha zijn gered.

Er is toch in dit vers sprake van wat de Christus bij zijn wederkomst in de ure der Volledigheid zou volbrengen, doch ongekeerd van wat gevolg zou zijn van zijn geboorte op deze aarde en van wat hij op deze aarde als het Lam Gods volbrengen en ondergaan zou.

Met hen die op deze aarde zijn, kunnen dus niet anders bedoeld zijn dan de geloovigen die nog niet in den dood zijn ingegaan, en met wat in den hemel is, kan eeniglijk verwezen worden naar de geloovigen, die reeds in het Vaderhuis zijn ingegaan.

Let er nu intusschen wel op, dat er niet staat, dat de Heere allen dezen weer in Christus bijeen zal vergaderen, maar dat er gelezen wordt: „alles“. Gods beziel was, om in de volheid der tijden alles weder bijeen te vergaderen.

Er wordt altoos niet gedoeld op de enkele personen, op de persoonlijke uitverkorenen, en op de uitverkorene individuen, maar deze allen saam worden als één samenhangend geheel genomen. De Christus is in de volheid der tijden verschenen, om allen weder bijeen te vergaderen wat nog op aarde en wat reeds in den hemel is. Hiermede nu kan niet anders bedoeld zijn, dan wat we zouden kunnen noemen het verkoren en gezaligde deel van het menschelek geslacht. Dit geslacht toch vormt niet slechts een optelsom van enkele personen, maar is gescheiden in onderling verband, als één geheel, als een samenhangende verschijning, gelijk deze ingedeeld is in gezinnen, geslachten, stammen en volken. Reden waarom in de Openbaring van Johannes dan ook herhaaldelijk van geslachten en stammen, talen en volken zeer onderscheidenlijk sprake is.

Doordat er niet staat „alleen“, maar „alles“ weer bijeen te vergaderen, wordt altoos duidelijk te kennen gegeven, dat ook in het Vaderhuis, en straks op de nieuwe aarde, onder den nieuwen hemel, in de uitverkorenen en gezaligden ons onderscheidenlijk ingedeeld menschelek geslacht zal herleven, zodat ook op de nieuwe aarde niet eningen die op zichzelf staan, den toestand zullen beheerschen, maar dat er opnieuw een organisch ingedeeld menschelek geslacht zal gevonden worden, dat even rij in onderling verband is gezet, als de menscheid hier op aarde in haar volken, stammen en geslachten haar rijke ontplooiing vond.

Zoo wacht ons dan op de nieuwe aarde, onder den nieuwen hemel, niet eeniglijk persoonlijke zaligheid, met wat ons persoonlijk verrijken kan; maar ook de rijkdom, dien God ons gaf in ons gezinsleven, in ons volksleven, en in de onderscheidene verbindingen die hier ons leven verrijken, gaat met het sterven niet te loor, doch keert eenmaal in nog rijker vorm terug.

Wie niet opgaat in pure zelfzucht, weet bij eigen zielservaring, hoe de saamleving die God hem gaf in zijn gezin en geslacht, zijn aanzijn reeds hier op aarde verrijkt, en niet minder gaat dit door bij den band die ons als volk saam aan ons vaderland verbindt. Zie 't maar met wat heroïsche zelfopoffering, alle eeuwen door, de krijgsmann op 't slagveld zich voor zijn volk en vaderland opofferde tot in den dood. Die banden van taal en geslacht en volk, waarop in de Openbaringen zoo telkens gewezen wordt, zijn altoos geen bijzaak, maar in Gods schepping van ons menschelek geslacht een hoofdelement. En dit hoofdelement nu gaat niet den dood niet te loor, doch keert in de Volledigheid zelfs in veel rijker vorm terug.

Hier beneden werkt de zonde zoo telkens op alle menschelek verband in. Ge hoort telkens van verdeeldheid in het gezin, van verwijdering onder de leden van eenzelfde familie, van jaloezie tussen de geslachten, en, helaas, niet minder van boos- en bitterheden, die in ste van te vereenen, veel eer scheiding maken, en wat saam hoorde van elkaar verwijderen.

Doch ook hieraan komt met het sterven een einde, en een einde voor altoos. Wie in 't Vaderhuis ingaan, zijn hiervan ten eenenmale vervreemd, en kennen niet anders dan de saamhorigheid, waarin God ze saam verbindt.

Nadert daarna ten slotte het zalig oogenblik, waarop de nieuwe aarde de nieuwe menscheid zal dragen, dan zal alle verband, dat God tussen mensch en mensch legde, herleven. Er zal niet slechts vrede, doch er zal innige saamverbinding zijn. En wel een saamverbinding, die niet enkel persoonlijk in liefde zich zal openbaren, maar een saamverbinding, die de menscheid herleven doet in de oorspronkelijke groepen zoals God het leven der volken had ingedeeld.

Dr. A. K.

Amsterdam, 3 Januari 1919.

Het aar, dat achter ons ligt, zal in de geschiedenis der wereld wel als annus mirabilis, als wonderjaar, bekend staan.

Even plotseling als de wereldoorlog losbrak, die vier jaar lang zoo nameloos veel ellende over de volkeren bracht, even onverwacht is het einde gekomen. Al kon, nadat Amerika zijn machtige hulp aan de Entente-mogendheden had toegezegd, wel nauwelijks twijfel bestaan over de einduitkomst van den oorlog, vooral toen Duitschland's sterkste wapen op zee, de duikboot, faalde, toch had niemand een jaar geleden kunnen voorspellen, dat de eindbeslissing reeds zoo spoedig komen zou. Nadat Duitschland eerst Rusland verslagen en Oostenrijk de Italiaansche legers tot Venetië toe teruggedrongen had, en nu, onder Hindenburg's geniale leiding, alle beschikbare troepen zich op het Westfront concentreerden, scheen het zelfs, alsof ook hier de oorlogskans zich ten gunste van Duitschland keerde en werden in het voorjaar zoo schitterende overwinningen behaald, dat men in te Parijs die te Londen reeds op het uiterste bedacht was. Maar toen kwam, even plotseling en onverwacht, de algehele inzakking eerst van Duitschland's bondgenooten, daarna van Duitschland zelf.

Wat de diepere oorzaken van deze debacale geweest zijn, of de hongerblokkade van Engeland de weerstandskracht van het Duitsche volk ten slotte gebroken heeft, dan wel of het revolutionair zoo diep in het leger was doorgedrongen, dat op zijn trouw niet meer te rekenen viel, zal eerst de toekomstige geschiedschrijver kunnen zeggen. Feit is, dat de Entente-mogendheden met Amerika's hulp zoo volkomen zegevierden, dat de militaire macht der Centrale staten voor goed gebroken is en aan verzet zelfs tegen de meest roofzuchtige plannen niet meer te denken valt. Ze zijn overgeleverd aan de willekeur der Mogendheden, die straks op de vredesconferentie de kaart van Europa indeelen zullen. Van een evenwicht tussen de groote machten van Europa zal geen sprake meer wezen, de hegemonie van Engeland op de zee en van Frankrijk op het vasteland van Europa zal voortaan vaststaan. En de kleine naties zullen het voelen, wat deze hegemonie voor hen zeggen wil.

En nog erger dan die militaire nederlaag der Centrale Mogendheden was het

ontbindingsproces, dat plotseling zich van hen meester maakte. Oostenrijk Hongarije in tal van elkaar bekampende volkeren deed uiteenspatten en Duitschland overleerde in de handen van een socialistische revolutie, waardoor alle wettig gezag op zij werd geschoven en het eens zoo machtige volk ten prooi werd aan anarchie.

Zoo heeft het jaar, dat achter ons ligt, wel den meest beslissenden keer in de wereldhistorie gebracht en staan we bij den ingang van het nieuwe jaar voor de bange vraag, wat de toekomst den volkeren van Europa en ons eigen volk brengen zal.

De schrikkelijke gevolgen van den oorlog zullen zich nog jaren lang doen gevoelen, niet alleen in duurte van levensmiddelen en verhooging der belastingen, maar vooral in den haat der volkeren onderling. Welke beslissingen straks de vredesconferentie nemen zal, weet niemand, maar dat een vrede, die op recht en gerechtigheid gegrond is en die een verzoening onder de volkeren zal te weeg brengen, zal afgekeurd worden, durft wel niemand meer hopen. Zelfs is het zeer de vraag, of ons eigen land niet tot een bitter en hopeloos strijd zal genoodzaakt worden, om tegen roofzucht zich te verzetten, die aan ons goed zich vergrijpen wil.

Het zou dan ook van zeer groote lichtzinnigheid blijken geven, wanneer men, omdat de oorlog nu uit is en de vrede wel spoedig geteekend zal worden, waande, dat nu alle ellende geleden is en we een toekomst zonder zorg tegengaan. Veel eer zal, wie de teekenen der tijden verstaat, niet zonder zorg het nieuwe jaar intreden. Nog altoos gaan de oordeelen Gods over de aarde, en al heeft Hij het eerste wee, dat van den oorlog, van ons genomen, het andere wee, dat van de ernstige krankheid, die als epidemie de volkeren teistert en naar verhouding meer slachtoffers maakte dan heel de oorlog, houdt nog altoos aan. En hoe dankbaar we ook mogen zijn, dat het boos revolutionair plan bezworen is geworden, dat door Troelstra werd uitgedacht, toch zij men niet al te gerust. De wortels waaruit deze giftige plant opkomt, zijn niet uitgeroeid, maar zitten nog diep in de arbeidersklasse onzer groote steden. Zoo blijven nog altoos donkere onweerswolken ons dreigen en kan niemand weten, wat dit nieuwe jaar aan moeite en kommer ons brengen zal.

Geluklijk dat bij al deze zorgen voor de toekomst niet alleen van ons land, maar van heel de wereld, het oog van den Christen zich richten kan op dien God, die ook in dit nieuwe jaar dezelfde voor ons blijft. Bergen mogen wankelen en heuvelen wijken, maar zijn verbond wankelt niet. Tronen mogen ineen storten, vorsten vallen, volkeren, die eens machtig waren, wegzinken, maar de Koning van Sion blijft in eeuwigheid op zijn troon zitten, en zijn machtige hand zal zijn volk beschermen en bewaren, zodat zelfs de poorten der hel het niet overvleiden kunnen. En Hij voert ook door de bangste gerichten en oordeelen heen zijn volk naar de volheid aller dingen, waarin God alle ding nieuw maken zal, een nieuwen hemel en een nieuwe aarde, waarop gerechtigheid zal wonen.

De Roomsche Kerk en de Sociaal-democratie.

De Roomsche bisschoppen hebben Zondag 23 December in alle kerken een mandement doen voorlezen, waarin den Roomschen uitdrukkelijk verboden werd lid te zijn van anarchistische of socialistische verenigingen of deze metterdaad te steunen. Tegelijk werden de strengste straffen bepaald voor die, die naar deze vermaning niet wilden luisteren; wie als socialist of anarchist bekend staat, mag niet meer als lid der Roomsche Kerk beschouwd worden, en zoowel de absolutie als de sacramenten moeten zoo iemand door den priester worden geweigerd.

Het Roomsche episcopaat maakt dus wel ernst met de bestrijding van het socialisme, want voor een Roomsche is wel nauwelijks strenger straf denkbaar dan hier bepaald wordt. Of het daarom mogelijk zal wezen deze strenge straffen ook uit te voeren, is de vraag. Wanneer het juist is, wat een inlander in de Nieuwe Rotterdammer Courant uit de Tijd mededeelt, dat bij de jongste Kamerverkiezingen in Rotterdam van de 100 Roomsche kiezers maar 58 op de Roomsche kandidaten hebben gestemd, terwijl de overigen of niet gestemd hebben, of op andere kandidaten stemden, waaronder ook heel wat stemmen op de socialistischen zullen voortkomen, dan zou de doorvoering van dezen maatregel heel wat leden der Roomsche Kerk treffen. Maar al laten we dit vraagstuk, dat alleen de Roomsche Kerk aangaat, rusten, we waardeerden het zeer, dat de Roomsche Kerk aldus publiek en beslist optreedt tegen elken steun, in welken vorm ook, aan het socialisme gebracht. Het is meer dan egerlijk, dat een deel onzer arbeiders, ook al zijn zij nog lid van een Christelijke Kerk, aan socialistische kandidaten hun stem geven.

Vooral nu het socialisme niet openlijk Troelstra verloochend heeft en het misdadig optert om door revolutie zich van de politieke macht meester te maken, niet heeft afgekeurd, komt ook voor de Protestantsche Kerken de vraag wel zeer ernstig te staan, hoe ze te handelen hebben met leden, die publiek bekend stonden als aanhangers der socialistische partij, ook al noemen zij zich dan „Christen-Socialisten“. Dat de Kerk geroepen is om zulke socialistischen met ernst aan te zeggen, dat zij, door nog langer bij het socialisme zich aan te sluiten, zondigen tegen God, spreekt wel van zelf. Ons Avondmaalsformulier rekent onder de egerlijke zonden, die iemand

onwaardig maken om aan het Avondmaal deel te nemen, ook het maken van oproer tegen „wereldlijke regeeringen“.

Moelijker is echter de vraag, of onze Kerken daarom zoover moeten gaan als het Roomsche Episcopaat door ieder, die socialist is, voor de keuze te stellen om of zijn socialisme op te geven of onder den ban der Kerk te komen. Zeker zou het niet gewenscht zijn, dat een Kerkeraad zelfstandig zulk een beslissing nam, en zou het altoos geraden zijn eerst een beslissing der Synode uit te lokken, omdat anders de eene Kerk hierin anders zou handelen dan de andere en dit alle reël karakter aan de tucht ontnemen zou. Ook moet er altoos zeker onderscheid gemaakt worden tussen degenen, die misleid zijn geworden en de misleiders. Maar hoe voorzichtig men met de tucht ook heeft op te treden, waar het politieke richting geldt, — een partij, die openlijk oproer tegen het wettig gezag predikt en voor een revolutie zelfs niet terug zou deinken, staat zoo lijnrecht tegenover de Christelijke beginselen, dat het lidmaatschap van zulk een partij kwalijk verenigbaar kan wezen met het lidmaatschap van een Christelijke Kerk.

Is de Hervormde Kerk een schijnkerk?

VII.

De valse kerk, wier beeld we teekenden, moet van de schijnkerk wel onderscheiden worden.

Reeds de naam duidt dit aan, want onze taal maakt tusschen schijn en valsch onderscheid, en al drukken beiden verwante begrippen uit, er is toch wel degelijk een verschil van betekenis. Men spreekt b.v. wel van valsch haar en valsche tanden, maar niet van schijnhaar en schijntanden; gelijk men omgekeerd niet zegt: een valsche doode, een valsch lichaam en een valsche gestalte der maan, maar een schijn-doode, een schijnlichaam, een schijn-gestalte der maan.

Vraagt men nu, waarin het onderscheid dan bestaat, zoo wijzen de aangegeven voorbeelden dit van zelf uit. Schijn staat tegenover werkelijkheid, valsch tegenover echt. Schijn wil zeggen, dat het werkelijke, wat wij waarnemen, niet met het innerlijke overeen komt; bij valsch is altoos de bedoeling om door opzettelijke nabootsing van het echte ons te misleiden. Wanneer wij door den schijn ons laten verleiden, om iets voor werkelijkheid te houden wat er niet is, dan zijn wij zelf daarvan de schuld; maar bij het valsche, dat voor echt wil doorgaan, worden wij door een ander opzettelijk misleid. Valsche diamanten zijn diamanten, die nagemaakt zijn om voor echte diamanten door te gaan, maar schijn-diamant zou een stof wezen, die op een diamant leek zonder het werkelijk te zijn. Daarom kan men niet spreken van een valschen doode, maar moet men van een schijn-dood spreken, omdat de katechetische toestand, waarin zulk een persoon verkeert, en die op ons den indruk maakt, dat hij dood is, geen opzettelijke nabootsing is, maar van zelf is ontstaan. Terwijl men omgekeerd, wanneer iemand een pruik draagt, niet spreekt van schijnhaar, maar van valsch haar, omdat deze pruik den indruk wil geven, alsof iemand nog zijn natuurlijke haar bezit.

Een tweede onderscheid is, dat het valsche gradaties toelaat, zodat men van iets dat min of meer vervalscht is spreken kan, terwijl dit bij schijn niet het geval is, want de tegenstelling tusschen schijn en werkelijkheid is absoluut en laat geen gradaties toe. Bij het valsche of vervalschte kan er altoos nog een deel van het echte onder doorlopen, zoals vervalscht meel voor een deel uit echt meel kan bestaan, maar dat bijv. met kruit is vermengd, en valsch goud nog voor een zeker percentage goud kan bevatten. Maar bij een schijn-ding heeft men met niets van het werkelijke ding te doen. Een valsche gulden kan voor een goed deel uit zilver bestaan, maar een schijn-gulden is een stuk bordpapier, met wat zilverpapier omwikkeld en met een stempel er opgedrukt, zoals men voor aardigheid wel eens aan kinderen geeft om mee te spelen. Een valsch licht is een werkelijk licht, maar dat door de vermenging van dag- en kunstlicht de dingen ons in verkeerde kleur en schaduw doet zien en ons daardoor misleidt; maar een schijn-licht is geen licht, maar een blinkend voorwerp, dat uit de verte gezien op ons den indruk maakt van een licht te zijn. Toen Jacob Lea huwde, in plaats van Rachel, die hem beloofd was, en Lea zich als Rachel voordeed, was Lea de valsche bruid, maar een schijn-bruid was Lea zeker niet, want ze was een werkelijke vrouw en ze is toch wettig met Jacob getrouwd. Wel loopen in het spraakgebruik beide woorden soms min of meer dooreen, zoals men iemand, die voor heilig zich uitgeeft, maar het niet is, een schijnheilige noemt, maar wanneer de taal beide onderscheidt, dan ziet valsch op de opzettelijke nabootsing van het echte met het doel om ons te misleiden, terwijl schijn alleen zeggen wil, dat er een uitwendige vorm is, maar waaraan het wezen der zaak ontbreekt.

Past men deze aldus gevonden onderscheiding nu toe op de Kerk, dan zal men ook wel verstaan, welk onderscheid er tusschen een valsche Kerk en een schijnkerk is.

In de valsche Kerk heeft men te doen, gelijk Dr. A. Kuyper terecht in zijn Tractaat van de Reformatie heeft opgemerkt, met een opzettelijke poging van Satan om de ware Kerk van Christus na te bootsen, doordat ook hij een Kerk wil formeren, maar opdat daarin de Anti-christ zal worden gediend, die de Satanische nabootsing van Christus is en daarom de „valsche Christus“ heet. Nu bezit Satan geen scheppingsmacht en Satan kan geen nieuwe Kerk in het

leven roepen; vandaar dat hij er telkens op loert om in een reeds bestaande Kerk van Christus in te sluipen en deze nu onder valschen schijn om te zetten in haar tegendeel. Hij breekt de bestaande Kerk niet af, maar maakt haar tot zijn instrument. Hij neemt het ambt, de sacramenten en de tucht niet weg, maar misbruikt en vervalscht ze. In deze vervalschte Kerk doet Satan zich voor niet als de Vorst der duisternis, maar als een engel des lichts, en treden zijn dienaren op niet zoals ze werkelijk zijn in hun wolvenaad, maar in schapevacht.

Deze vervalsching der Kerk nu door Satan heeft hare gradatiën; ze kan in meerdere of mindere mate plaats vinden, evenals in Christus dagen er bezetenen waren, die één, maar ook die een legioen demonen in zich hadden. Zoolang dit vervalschingsproces plaats heeft, kan in deze Kerk nog altoos een stuk van de Kerk van Christus overblijven, zoals in het vervalschte meel ook nog echt meel kan worden gevonden. In dien zin hebben onze Vaders niet ten onrechte van de Roomsche Kerk in hun dagen, die toen schier geheel in de banden van Satan gebonden lag en het bloed van Gods heiligen dronk gezegd, dat zij een valsche Kerk was. Al is de opvatting van Luther en anderen, dat de Paus de Anti-christ zou zijn, natuurlijk niet juist, toch werkte in deze zoo diep verdoerden Kerk wel degelijk een anti-christelijke macht. Maar onze vaders hebben tegelijk toch erkend, dat in deze Kerk nog een stuk van de Christelijke Kerk was overgebleven, zoals daaruit blijkt, dat zij den doop, in deze Kerk bedienend, nog altoos als een waren Christelijken doop erkenden, en, waar de doop als sacrament nooit mag worden losgemaakt van de genadewerking van den Heiligen Geest, daarmede ook erkenden, dat deze genadewerking in de Roomsche Kerk nog niet had opgehouden. Eerst wanneer dit vervalschingsproces geheel is afgegaan en de absoluut-valsche Kerk zal gekomen zijn, waarin het Satanische beginsel geheel heeft doorgewerkt, zal dat anders worden; dan heeft alle genadewerking opgehouden en is al wat in de Kerk van Christus gevonden werd, in haar tegendeel omgezet.

Een geheel ander beeld biedt de schijnkerk, die, om ook hier de tekening van Dr. A. Kuyper te volgen, een formatie is, die opheft een Kerk van Christus te zijn, omdat alle leven uit haar is weggevoeld. In zulk een schijnkerk is niet meer, zoals in de vervalschte Kerk, een worsteling van den Geest van Christus, om tegen het bederf, dat in de Kerk binnensloot, in te gaan, maar is alle strijd opgegeven en heerscht nu de rust van den dood en de stilte van het graf. Ze is gelijk aan een uitgebrande vulkaan, of wel men, aan een lichaam, waaruit het leven is geweken. Eigenlijk moest zulk een schijnkerk evenals een lichaam dat gestorven is, tot ontbinding overgaan, uiteenvallen en tot stof wederkeren. Dat dit niet geschiedt is alleen daaraan te danken, dat zulk een schijnkerk door uitwendige machten, zoals het Kerkverband, waarin zij zich bevindt, de hulp van den Staat of de eigendommen en fondsen, die ze bezit, haar nog een tijd lang in stand houdt. Maar al wordt door die uitwendige stelsels de uiteenvalling en ineenstorting van zulk een Kerk nog tegen gehouden, datgene wat dan nog staande blijft en den schijn van een Kerk vertoont, is geen werkelijke Kerk meer; er wordt zelfs geen stuk van Christus Kerk in gevonden. Het is een eenzamen schijn van menschen, een vereniging van personen, maar waarbij elk wezenlijk kenmerk van de Kerk van Christus ontbreekt.

Vraagt men nu, waaraan zulk een schijnkerk gekend kan worden? dan mag daarop niet geantwoord worden, gelijk Prof. Fabius doet, dat zulk een Kerk geen belijdenis heeft; want een belijdenis, althans wanneer men daaronder verstaat een in geschriftte uitgedrukte belijdenis, die de Kerk als zodanig belijdt en in haar midden handhaaft, is niet een wezenlijk kenmerk voor de Kerk van Christus. Anders zou de Christelijke Kerk in de dagen der Apostelen geen wezenlijke Kerk zijn geweest, want zulk een belijdenis had deze Kerk nog niet. In onze Confessie wordt dan ook ook in Artikel 27 waar het wezen der Kerk bepaald wordt, noch in Artikel 29, waar over de kenmerken der ware Kerk gesproken wordt, van zulk een belijdenis gesproken. Het is dan ook zeer wel denkbaar, dat er secten zouden zijn, die er geen bepaalde en bindende belijdenis op na houden en aan wie daarom het karakter van een Christelijke Kerk nog niet kan ontzegd worden, gelijk omgekeerd het bezitten van zulk een belijdenis volstrekt geen waarborg geeft, dat men met een Christelijke Kerk te doen heeft, omdat in zulk een belijdenis wel de grondwaarden van het Christendom kunnen verloochend worden. Hoewel de Remonstranten in eigenlijken zin er geen belijdenis op na hielden, d. w. z. een belijdenis, die een bindend karakter had, en hier zelfs principieel tegen waren, hebben onze Vaders hun daarom het karakter van een Kerk te zijn toch niet ontzegd, zoals daaruit blijkt, dat zij den doop in deze Kerk bedienend voor een echten doop hebben gehouden. Gesteld daarentegen, dat de secten der Unitariërs, die de Drieëenheid en de Godheid van Christus verloochenen, er een belijdenis op na hielden, dan zouden zij daardoor nog geen Christelijke Kerk worden, want een Kerk, die welbewust de grondwaarden van ons algemeen ongetwijfeld Christelijk geloof verloochent, is geen Christelijke Kerk meer. De doop van zulk een Kerk wordt dan ook niet als een Christelijke doop erkend.

Natuurlijk is hiernedst allerminst bedoeld, de groote betekenis, die zulk een belijdenis voor de Kerk heeft, te verwaakken. Al

mag d
nog ge
in onz
de Ke
daarin
ook o
andere
Een K
niet m
beginne
de wer
gevaar
Maar h
Fabius
het we
het we
in een

1. Bez
troost i
den He
Predika
„Oude
Zoo be
De he
niet een
zakeman
Catholien
En ik
gezien.
„De en
heer Ben
Bedienar
zoals bo
Tienings
door dit
volk, gel
tot op de
Schriftve
Het is i
Kuk de
thans in
goudletters
met zijn
ook „beval
Zoo ben
een twintig
er naar gr
En dat i
Ik ken
Tienings w

Ziet we
Vooral a
En ook a
Wanneer

Zoo is he
Er is te
met „oude
met „nieuw
Gelijk all
Gemis aa
In die ges
zich niet b
dreden radi
punt vanwa
gereet. Bij
in zijn ge
af te dwalen
Het ware
synthese, d
Gods Wo
oude paden,
voortreft in
Dan blijft
Dan blijft
De lering
aanbevelen
„paden“ aan
vragen, maar
turen op de
„paden“ geen
„Maar ik k
betrekking to
prekmakerij“

Of Da. Sax
vak, in dit
officiele Amb
Ik zou de
beantwoorden
hebben één
niet vermeld.
In het Extr
van Walcher
vóór den bu
drukt, schrijv
boek: „Hetzel
te worden, in
des predikers
schreven, met
of willen wij n
Heel doorz
Bedoeld zal
een manuscript
wat zijn hoord
schreven, is uit
In verband
heeren deput
vinden wel th
worden gelezen
zoo hij de uit
willen zijn, jui
en bewijzen, of
zou hebben, we

Wat de heer
hier bedoelen i
Zij stuiten in
een ietwat ged
of losse uitdru
starende plech
manspreker doe
zij dergelijke n
Zij stuiten i
op wat mijn o
Pierston „kann
neeringen, die
tot het verstan
bewijzen. En m
als zij waren, k
„Nu wilken z
Savtoret zelf
boeken daarom
rekening van d
Maar dit ver
Heeren Plavien
natuurlijke en
„hartelijke“ in S
toch wat heel lo
Z66 laat niet a
zich geenzins ve
deze 52 preken,
hoorders zijn afge
uitdrukkingen“